

Social Cohesion and Development

Vol 13, No 2 (2018)

Κωνσταντίνος Ρόντος, Νικόλαος Ναγόπουλος, Νικόλαος Πανάγος Το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα στη Λέσβο και η τοπική κοινωνία: Στάσεις και συμπεριφορές Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ, Αθήνα, 2017

Μαρία- Ελένη Συρμαλή

doi: [10.12681/scad.25852](https://doi.org/10.12681/scad.25852)

Copyright © 2021, Μαρία- Ελένη Συρμαλή

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Συρμαλή Μ.-. Ε. (2021). Κωνσταντίνος Ρόντος, Νικόλαος Ναγόπουλος, Νικόλαος Πανάγος Το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα στη Λέσβο και η τοπική κοινωνία: Στάσεις και συμπεριφορές Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ, Αθήνα, 2017. *Social Cohesion and Development*, 13(2), 179–181. <https://doi.org/10.12681/scad.25852>

Κωνσταντίνος Ρόντος, Νικόλαος Ναγόπουλος, Νικόλαος Πανάγος *Το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα στη Λέσβο και η τοπική κοινωνία: Στάσεις και συμπεριφορές* Εκδόσεις ΤΖΙΟΛΑ, Αθήνα, 2017

Οι μετακινήσεις πληθυσμών παρουσιάζονται πολύ νωρίς στην ανθρώπινη κοινωνία και αποτελούν βασική παράμετρο διαμόρφωσης του σημερινού κόσμου. Στη σύγχρονη κοινωνία, οι ανθρώπινες ροές αποτελούν ένα σύνθετο δημογραφικό και κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο με τεράστιες συνέπειες τόσο για τις περιοχές προέλευσης όσο και για τις περιοχές υποδοχής.

Τα τελευταία τρία χρόνια, η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει την έξαρση μετακίνησης προσφύγων και μεταναστών από τα παράλια της Τουρκίας που επιχειρούν να μεταγκατασταθούν στην Ευρώπη, με πύλες εισόδου συγκεκριμένες περιοχές στο Νότιο τμήμα της. Μεταξύ αυτών, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου που έγιναν ξαφνικά η πύλη εισδοχής αυτών των τεράστιων προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών και αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν δύσκολες και σύνθετες καταστάσεις και προβλήματα τόσο για την επιβίωση των ίδιων των προσφύγων όσο και για την καθημερινότητα και διαβίωση των τοπικών κοινωνιών. Η έλλειψη αναγκαίων υποδομών, η απουσία καταρτισμένου στελεχειακού δυναμικού και η χρονοβόρος διαδικασία ταυτοποίησης των προσφύγων και χορήγησης του αιτούμενου ασύλου εντείνουν το κλίμα, τόσο μεταξύ των προσφύγων όσο και με την ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν από μαζικές ροές μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών στις χώρες υποδοχής, κρίσιμο ρόλο διαδραματίζουν οι κάτοικοι των χωρών αυτών, κυρίως στις περιοχές που αποτελούν πύλες εισόδου. Επιπλέον, με τη θεσμική αναγνώριση και την παροχή υπηρεσιών από τη μεριά του κράτους υποδοχής, ο ρόλος της ίδιας της κοινωνίας των πολιτών γίνεται ολοένα και περισσότερο σημαντικός στην ουσιαστική, ομαλή και αποτελεσματική κοινωνική ένταξη των ανθρώπων αυτών στα διάφορα επίπεδα οργάνωσης της κοινωνικής ζωής.

Το βιβλίο "Το Προσφυγικό-Μεταναστευτικό Ζήτημα στη Λέσβο και η Τοπική Κοινωνία: Στάσεις και Συμπεριφορές" σκιαγραφεί ακριβώς αυτή την κατάσταση, δηλαδή την καθημερινότητα και τις γενικότερες επιδράσεις που έχει η ζωή στο νησί της Λέσβου, το οποίο υφίσταται το μεγαλύτερο βάρος αυτής της μετακίνησης, μέσα από τον τρόπο που αναγνωρίζουν, προσλαμβάνουν και αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι κάτοικοι το φαινόμενο. Σε αυτό το πλαίσιο, διενεργήθηκε ευρεία πρωτογενής στατιστική έρευνα, ενώ ως κεντρικός στόχος της ορίστηκε η διερεύνηση της πρόσληψης του μεταναστευτικού-προσφυγικού φαινομένου από τους κατοίκους της πρωτεύουσας του νησιού, της Μυτιλήνης, στην καθημερινότητα της.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η συμβολή της εμπειρικής έρευνας είναι καθοριστική στην περίπτωση, όπως η παρούσα, που το φαινόμενο, στην ένταση που εμφανίστηκε πρόσφατα, είναι πρωτόγνωρο όχι μόνο σε τοπικό, αλλά και σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με τρόπο ώστε η σχετική ανάγκη για πληροφόρηση και γνώση να είναι απολύτως απαραίτητη για τη διερεύνηση και την αντιμετώπισή του. Η διενέργεια ποσοτικής έρευνας, θεμελιωμένης στο κατάλληλο θεωρητικό πλαίσιο, αποτελεί βασικό εργαλείο αντικειμενικής μελέτης των κοινωνικών φαινομένων και το μοναδικό τρόπο διερεύνησης των απόψεων και των τάσεων μεγάλων και ανομοιογενών πληθυσμών, όπως

είναι ο πληθυσμός μιας μεγάλης σχετικά για τα ελληνικά δεδομένα πόλης, της Μυτιλήνης. Επίσης, στα ερωτήματα αντικατοπτρίζεται και η αγωνία της διεθνούς κοινότητας για το ζήτημα, όχι μόνο για την δοκιμαζόμενη περιοχή της Λέσβου, αλλά και για άλλα πιθανά μέρη της (Νότιας) Ευρώπης που θα μπορούσαν να αποτελέσουν ξαφνικά τόπους πρώτης υποδοχής μεταναστών-προσφύγων σε μεγάλη έκταση και μαζική κλίμακα.

Η μελέτη διενεργήθηκε το πλαίσιο της ερευνητικής δραστηριότητας των δύο μεταπτυχιακών Προγραμμάτων του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου «Ευρωπαϊκές Κοινωνίες και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» και «Έρευνα για την Τοπική Κοινωνική Ανάπτυξη και Συνοχή» και σε συνεργασία με το Εργαστήριο «Κοινωνικής Πληροφορικής, Στατιστικής και Ερευνητικών Υποδομών».

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Μυτιλήνης με δομημένο ερωτηματολόγιο 48 ερωτήσεων που συμπληρώθηκε από τους 33 μεταπτυχιακούς φοιτητές μέσω επιτόπιας συνέντευξης με τους ερωτώμενους κατά την περίοδο Απριλίου-Μαΐου 2016 και επί δείγματος 697 κατοίκων. Ακολουθήθηκε η μεθοδολογία της ποσοτικής έρευνας και συντάχθηκε πλήρες σχέδιο επιφανειακής δειγματοληψίας σε δύο στάδια, με τη χρήση των πληθυσμιακών δεδομένων της Απογραφής του 2011 και των ψηφιακών υποβάθρων της ΕΛΣΤΑΤ. Το δειγματοληπτικό σφάλμα ανάλογα με το μέγεθος των ποσοστιαίων αποτελεσμάτων ανά ερώτημα σχεδιάστηκε να κυμαίνεται από 2,1% μέχρι 4,5%. Στο ερωτηματολόγιο υπήρξαν και ανοιχτά ερωτήματα για περαιτέρω ποιοτική επεξεργασία και την σε βάθος διερεύνηση των γενεσιουργών παραγόντων και συνεπειών του προβλήματος.

Ακολουθώντας μια κλιμακωτή λογική εμβάθυνσης, αποτυπώνονται ειδικότερα οι στάσεις και οι συμπεριφορές της τοπικής κοινωνίας της Μυτιλήνης προς τους εισερχόμενους πληθυσμούς, ο βαθμός αλληλεγγύης που έμπρακτα επιδεικνύουν προς αυτούς, η θέση τους για πιθανή μόνιμη παραμονή και ενσωμάτωση αυτών στο νησί, καθώς και η εκτίμησή τους σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δράσης των διαφόρων δημόσιων και μη φορέων αναφορικά με τη διαχείριση του ζητήματος.

Η άποψη και η πρόθεση των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας συμβάλλει αποφασιστικά, ώστε να κριθούν ως αποτελεσματικά ή όχι τα μέτρα ενταξιακής πολιτικής που εφαρμόζει η Πολιτεία, αλλά και για την ποιότητα και την επιτυχία συγκεκριμένων προγραμμάτων ένταξης που τίθενται σε δημόσια διαβούλευση σχετικά με το ενδεχόμενο εφαρμογής τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι πολύ σημαντικά κυρίως στην ανάδειξη επιμέρους παραμέτρων του προβλήματος που δεν είναι ευρέως γνωστά και εκφράζουν τη συλλογική βούληση των κατοίκων της Λέσβου, αλλά και στην αξιοποίηση στοιχείων για τη διάλυση μιας, πιθανά, στρεβλής εικόνας και παρανοημένων συμπερασμάτων αναφορικά με τη στάση των κατοίκων προς τους μετανάστες και πρόσφυγες.

Επίσης, είναι σημαντικό να επισημανθεί κάτι το οποίο επιχειρείται συχνά στην ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, ότι οι απόψεις των κατοίκων δεν είναι παγιωμένες. Αντίθετα, παρουσιάζονται τουλάχιστον σε κεντρικά σημεία των ερωτήσεων ως μεταβαλλόμενες και επηρεάζονται κυρίως από το βαθμό ανταπόκρισης των κρατικών δομών, αλλά και του συνόλου των φορέων, σε θέματα θεσμικής και νομικής προστασίας, έτσι ώστε να διευκολυνθούν περαιτέρω οι παρεμβάσεις σε επίπεδο κοινωνικής φροντίδας και ένταξης.

Για τη διατύπωση προτάσεων μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας που προσβλέπουν σε πιθανή διαχείριση εντάσεων, προϋπόθεση αποτελεί η διερεύνηση του βαθμού αναγνώρισης του προβλήματος και των ιδιαιτεροτήτων των ομάδων, αλλά και η αποδοχή εν προκειμένω της πολιτισμικής ετερογένειας ως βασικής και αδιαπραγμάτευτης δημοκρατικής αρχής και αναπόσπαστης

συνθήκης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Σε αυτό το πλαίσιο, τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλλουν, ώστε να οικοδομηθούν ταυτόχρονα τόσο οι πολιτικές που συνδέονται με την κοινωνική προστασία και τα κοινωνικά δικαιώματα όσο και οι αντίστοιχες πολιτικές που διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή στις τοπικές κοινωνίες, καθώς και το αίσθημα ασφάλειας των κατοίκων που ζουν σε αυτές. Συνεπώς, μπορούν να παρακαμφθούν οι δυσκαμψίες και οι αγκυλώσεις που έχουν έως τώρα δυσχεράνει τις προοπτικές ομαλής διευθέτησης ενός σοβαρού ζητήματος που έχει λάβει διεθνείς διαστάσεις.

Συμπερασματικά, η μελέτη αποτελεί μια καίρια συμβολή σε μια εξόχως κρίσιμη συγκυρία συνεισφέροντας καθοριστικά στην ουσιαστική και εις βάθος κατανόηση του προσφυγικού-μεταναστευτικού προβλήματος, καθώς και στην πλήρη και ενδεδειγμένη αποτύπωση της κοινωνικής, οικονομικής και θεσμικής διάστασης του φαινομένου. Κατ' αυτό τον τρόπο, συνιστά μια πρωτότυπη και ιδιαίτερα σημαντική συνεισφορά στη βιβλιογραφία της μετανάστευσης συμβάλλοντας θεμελιωδώς στον επιστημονικό διάλογο. Επιπρόσθετα, αποτελεί ένα εξαιρετικά χρήσιμο εγχειρίδιο για ερευνητές, φοιτητές των κοινωνικών επιστημών, καθώς και για όσους συμμετέχουν στις εγχώριες πολιτικές διαδικασίες σε τοπικό, περιφερειακό, κεντρικό επίπεδο και σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που άπτονται του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος.

Μαρία-Ελένη Συρμαλή
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Spyros Sakellariopoulos

The Cypriot Social Formation (1191–2004): From the Establishment to the Partition,

Athens: Topos, 2017

The so-called Cyprus Question is one of the oldest unsolved issues in international politics, dating back centuries. More often than not, it is described as a confrontation between two nationalisms –the Greek and the Turkish– as it develops locally on the island. Nationalism therefore remains the concluding theme of politics in and around Cyprus –not only for local political parties and movements, but those of the so-called “Motherland” states, Greece and Turkey. It is important to note, however, that these circumstances are not “home grown”: for decades, both Greece and Turkey had sought to perpetuate this dependent situation while the two largest communities on the island often behave as if they have “internalized” a kind of colonialism. The recent negotiations attempting to resolve the issue is living proof of that dependent relation. In that respect, Spyros Sakellariopoulos’ study, *The Cypriot Social Formation (1191–2004): From the Establishment to the Partition*, is not only a welcome addition to the booming literature on Cyprus, but is also timely.

While recent work has offered new, and indeed critical, perspectives on the subject, a not insignificant share of scholars continue to address the issue through the prism of colonialism. Depending on which “hyphenation” the author bears –Greek- or Turkish-Cypriot alike– their approach to the issue is likely to hue all-too-closely to the dominant national narrative created